

УДК 346.12

DOI 10.36919/3041-1149(Print).5.2024.39-46

В. І. Волощенко,
аспірант кафедри права,
ПВНЗ «Європейський університет»
email: vit_voloschenko@ukr.net
ORCID 0009-0000-7089-815X

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ І ПРАВОВИХ ІНІЦІАТИВ

У статті розглядаються особливості правового регулювання діяльності фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану в Україні. Основна увага приділена запровадженню податкових стимулів для підтримки малого й середнього підприємництва та ключовим законодавчим заходам уряду, спрямованим на адаптацію підприємницької діяльності до викликів надзвичайного стану. Представлено огляд основних законодавчих актів, що регулюють господарську діяльність фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану, та запропоновано способи вдосконалення чинного законодавства з урахуванням поточних викликів і перспектив. Аналізуємо основні проблеми та перешкоди в здійсненні господарської діяльності суб'єктів господарювання в післявоєнний період та правові засоби щодо їхнього вирішення. Надано деякі рекомендації щодо можливості внесення змін до податкового законодавства з метою стимулювання розвитку підприємництва в повоєнній Україні.

Ключові слова: законодавчі ініціативи, підприємницька діяльність, воєнний стан, релокація бізнесу, фізичні особи-підприємці, податкові пільги, правове регулювання, зміни в оподаткуванні.

Постановка проблеми та її актуальність. Регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану потребує постійної адаптації законодавства під умови ведення бізнесу в конкретний період часу. Певні податкові пільги та законодавство воєнного періоду мають тимчасовий характер і постійно видозмінюються, що тим самим потребує їхнього постійного аналізування з метою оцінки ефективності їхнього впровадження та коригування залежно від обставин.

Враховуючи, що воєнні дії на території України тривають і їхні наслідки щодня спричиняють негативний вплив на економіку України, тематика дослідження є досить актуальною та вимагає подальшого вивчення й аналізу з метою вдосконалення програм державної підтримки та адаптації податкового законодавства до реалій бізнесу в умовах воєнного часу.

У статті підготовлено конкретні рекомендації щодо адаптації податкового законодавства для фізичних осіб-підприємців (далі – ФОП) в умовах воєнного стану, зокрема щодо надання пільгового режиму, спрощення податкових процедур і підтримки економічної діяльності. Особливу увагу було приділено законодавчим заходам, що передбачають зміну або скасування раніше встановлених пільгових режимів оподаткування. Проаналізовано, як такі рішення впливають на фінансову спроможність місцевих бюджетів через динаміку податкових надходжень як єдиний податок. Для оцінки загальних тенденцій проаналізовано дані щодо податкових надходжень до запровадження воєнного стану та після введення в дію податкової реформи (податкових стимулів) воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану привернуло значну увагу сучасних науковців. Незважаючи на те, що тема є порівняно новою, вона швидко набула вагомого значення у зв'язку з потребою в пошуку ефективних підходів до адаптації бізнесу в умовах воєнних реалій і надання підтримки на

державному рівні. Аналіз наукових досліджень показує, що тема викликає значний інтерес, оскільки охоплює складні аспекти господарського права та розглядає виклики, які виникають у зв'язку із запровадженням спеціальних режимів господарської діяльності в умовах воєнного стану. Дослідження українських науковців зосереджені на теоретичних і практичних аспектах регулювання господарської діяльності та розробці методів і механізмів державного впливу на економіку в цей період. Ученими, які здійснюють дослідження підприємницької діяльності в умовах воєнного стану є: О. Рассомахіна [1], яка у своїй праці аналізує доктринальні підходи та положення господарського законодавства, визначає поняття «воєнний стан» і «спеціальний режим господарювання», а також описує ключові нормативно-правові акти, що регулюють господарську діяльність у цей період. У статті вона приділяє увагу механізмам, які забезпечують провадження господарської та підприємницької діяльності, а також пільгам і обмеженням, встановленим для суб'єктів господарювання. У праці В. Дикань та Н. Фролової [2] розглянуто основні законодавчі зміни, внесені державою для підтримки малого й середнього бізнесу в умовах війни. Визначено перелік пріоритетних напрямів та інструментів державної підтримки для сталого розвитку сектору. Дослідженням основних методів підтримки підприємництва в умовах воєнного стану займається також Т. Мурована [3], у праці якої узагальнено вплив воєнних подій на динаміку діяльності підприємств. Проведено аналізування підтримки, яку здійснив уряд України, зокрема щодо здійснення фінансування суб'єктів господарювання з метою запобігання їхньому масовому банкрутству.

Національний інститут стратегічних досліджень [4] щомісячно проводить аналізування інструментів підтримки бізнесу та їхньої ефективності упродовж усього періоду дії режиму воєнного стану. Свій внесок у вивчення проблематики підприємництва в умовах воєнного стану також зроблено Київською школою економіки [5], яка здійснює систематизацію інформації про стан економіки країни й аналізує актуальні тенденції господарської діяльності суб'єктів підприємництва.

Метою статті є комплексний аналіз впливу воєнного стану на бізнес-середовище в Україні, виявлення ключових проблем у нормативно-правовій базі, а також аналіз заходів і програм, запроваджених для підтримки та стимулювання бізнесу в період воєнного стану, для визначення їхньої ефективності. Також оцінені ефективність існуючих механізмів підтримки, включно із податковими пільгами та іншими інструментами підтримки бізнесу, і розробка рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази для покращення умов ведення бізнесу в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділено заходам, спрямованим на оптимізацію податкового законодавства, запровадженим на початку повномасштабного вторгнення та змінами упродовж періоду воєнного стану. Проаналізовано основні зміни в податковій системі, зокрема зміни у спрощеній системі оподаткування та запровадження пільгових режимів, і їхній вплив на підтримання економічної активності підприємств у різних регіонах України.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабне вторгнення та введений правовий режим воєнного стану в Україні створив нові виклики для економіки, зокрема для малого й середнього бізнесу. Водночас фізичні особи-підприємці залишаються однією з основних складових економічної системи країни та відіграють важливу роль у створенні робочих місць і задоволенні споживчих потреб громадян. Особливо це стосується таких секторів, як роздрібна торгівля, послуги, громадське харчування та логістика, які найменше залежать від масштабних капітальних інвестицій і водночас є найбільш наближеними до кінцевого споживача.

Фізичні особи-підприємці часто виступають своєрідними «барометрами» економіки. Відновлення ділової активності підприємців після кризових явищ, як-от пандемія COVID-19 або початок військових дій, є прямим індикатором стабілізації економічних процесів у країні. Зокрема, кількість реєстраційних дій щодо відкриття та припинення бізнесу є індикатором загальної довіри підприємців до економічної системи й наявності ресурсів для розвитку бізнесу та програм державної підтримки, а рівень податкових надходжень до місцевих бюджетів свідчить про ефективність певних програм державної підтримки та дотримання податкового законодавства. Наприклад, кількість реєстрацій нових суб'єктів господарювання зростає в періоди економічного підйому, що наголошує про сприятливі перспективи для розвитку бізнесу. Водночас у кризові періоди часто спостерігається значна кількість реєстраційних дій

щодо припинення суб'єктів господарювання, що тим самим сигналізує про зниження ділової активності, високі ризики ведення бізнесу та фінансові труднощі, здебільшого через надмірне податкове навантаження.

Воєнний стан в Україні призвів до суттєвих економічних труднощів, що вимагали гнучкості правового регулювання, особливо у сфері підприємницької діяльності.

У березні 2022 року Прем'єр-міністром України було повідомлено, що прямі одноразові втрати для України через вторгнення Російської Федерації перевищують \$500 млрд.

Київська школа економіки спільно з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України (Мінінфраструктури) у співпраці з Національним банком України (НБУ) здійснила оцінку непрямих втрат України за період воєнного стану й опублікувала звіт, у якому відображено завдані Україні збитки за період з 24 лютого 2022 року по червень 2024 року.

З початку повномасштабного вторгнення загальна сума непрямих втрат, які були та будуть завдані Україні, оцінюються в \$1,164 трлн (виручка) або понад \$385 млрд (додана вартість) [5]

Водночас відомості про непрямі втрати містять у собі втрати доходів різних сфер економіки та додаткові витрати, пов'язані з війною, зокрема через знищення будівель та інфраструктури.

Однією з основних причин зростання непрямих втрат стало знищення або вимушене припинення діяльності бізнесу на тимчасово окупованих територіях і в зонах активних бойових дій, виїзд громадян за кордон, а також потреба в здійсненні релокації підприємств на більш безпечні території. У сукупності ці чинники суттєво вплинули на господарську діяльність як малих, так і великих підприємств.

В умовах правової невизначеності та постійних загроз українські підприємці стикалися з труднощами, зумовленими відсутністю чіткого розуміння умов ведення господарської діяльності під час воєнного стану. Це питання потребувало не тільки оперативних змін у податковому законодавстві, але й удосконалення правових механізмів для підтримки бізнесу в умовах кризових ситуацій.

Найважливішим заходом підтримки бізнесу в умовах воєнного стану стало запровадження нового податкового режиму, спрямованого на зменшення фінансового навантаження на фізичних осіб-підприємців, які є найбільш вразливою категорією суб'єктів підприємницької діяльності під час кризи. Закон України від 17 березня 2022 року № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [6] передбачив суттєві зміни в податковій системі, спрямовані на адаптацію до нових викликів воєнного часу. Після 1 квітня 2022 року було впроваджено ряд важливих реформ для платників єдиного податку:

1. Фізичні особи-підприємці платники єдиного податку першої та другої групи отримали право не сплачувати єдиний податок і не подавати податкову декларацію за період, коли єдиний податок не сплачувався.

2. Платники єдиного податку третьої групи отримали змогу сплачувати єдиний податок за зниженою ставкою у розмірі 2 % від доходу, а річний обсяг доходу для цієї групи було збільшено до 10 мільярдів гривень.

3. Встановлено можливість для ФОПів не сплачувати ЄСВ за себе впродовж воєнного стану з 1 березня 2022 року й упродовж дванадцяти місяців після його закінчення.

4. Скасовано штрафи та пені з ЄСВ, а також тимчасово встановлено мораторій на проведення перевірок.

Вищевказана реформа була розроблена з метою здійснення підтримки господарської діяльності суб'єктів малого підприємництва, навіть за умов суттєвих обмежень, які були спричинені війною. Особливу роль цей спеціальний податковий режим відігравав для бізнесів, які змушені були переміститися в інші регіони або за межі України, оскільки суттєво знижувалися витрати, пов'язані зі сплатою податків, що сприяло збереженню робочих місць і підтримці загальної економічної активності.

Завдяки вжитим урядом підтримуючим заходам, зокрема введенню податкових канікул для ФОП першої та другої групи, спрощенню процедур сплати податків і обмеженню податкових перевірок, фізичні особи-підприємці змогли зберегти певний рівень податкових надходжень до місцевих бюджетів.

У 2022 РОЦІ ДО ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НАДІЙШЛО МАЙЖЕ 400 МЛРД ГРН

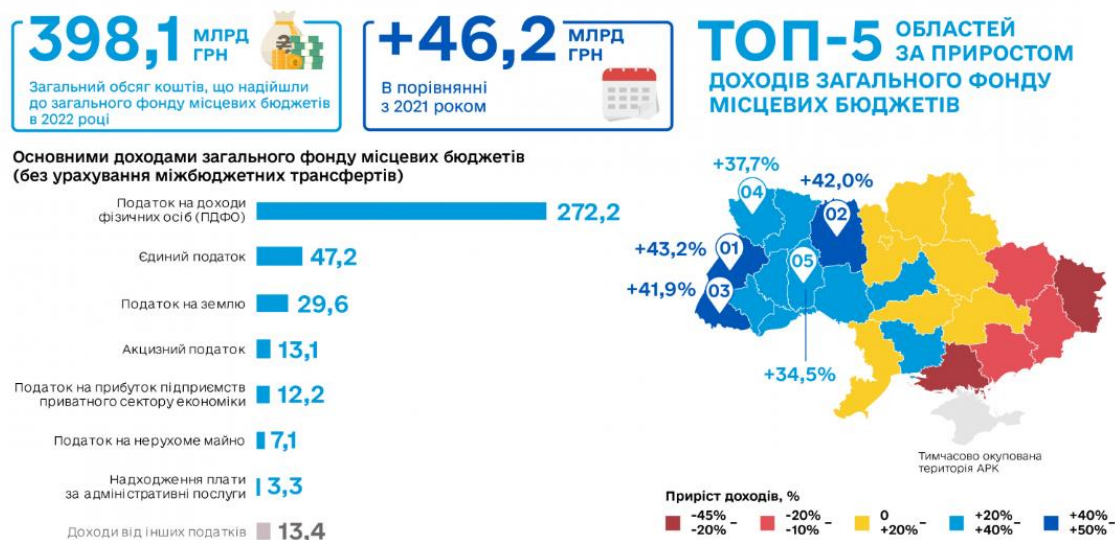

Рисунок 1 – Інфографіка Міністерства фінансів України про надходження до місцевих бюджетів 2022 року [8]

З огляду на наведену вище інфографіку можливо відмітити, що внесені зміни до Податкового кодексу України в період дії воєнного стану стали важливим чинником підтримки малого та середнього бізнесу, сприяли його стійкості й адаптації до складних економічних умов. Незважаючи на значне зниження темпів зростання доходів через переміщення підприємств з тимчасово окупованих територій і районів проведення активних бойових дій, уряду вдалося досягти профіциту загальних фондів місцевих бюджетів у розмірі 46,2 млрд грн, зокрема за рахунок сплати єдиного податку у складі доходів місцевих бюджетів, який становив 47,2 млрд грн.

Приріст доходів загального фонду місцевих бюджетів з окремих областей України становив більше 30 %, а саме: Львівська область (+43,2 %), Житомирська (+42,0 %), Закарпатська (+41,9 %), Волинська (+37,7 %), Хмельницька (+34,5 %), Чернівецька (+33,9 %), Івано-Франківська (+31,7 %) [8].

Вагомий приріст доходів щодо цих областей пов'язаний, зокрема, з тим, що в ці регіони перемістилися здебільшого внутрішньо переміщені особи та бізнес із територій, де ведуться або велися бойові дії, або з територій, які були чи досі є тимчасово окупованими збройними формуваннями РФ [8].

Водночас, відповідно до статистичних даних, наведених Державною податковою службою України, загальна кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців по Україні за останні 5 років коливається в межах 2 млн осіб.

Так, кількість ФОП, які перебувають на обліку в органах ДПС:

на 01.06.2023 – 2008,2 тис. осіб:

2022 рік – 1 975,7 тис. осіб;

2021 рік – 1 974,4 тис. осіб;

2020 рік – 1 901,2 тис. осіб;

2019 рік – 1 885,9 тис. осіб.

За цих обставин 76 % від загальної кількості зареєстрованих підприємців становлять платники єдиного податку [7].

В умовах економічної нестабільності й високих ризиків, згідно з наданою інформацією, все ж бачимо зростання кількості підприємців за період 2022–2023 років. Більшість підприємців за цей час адаптували свої бізнес-моделі, переходячи на надання послуг дистанційно або знижуючи обсяги виробництва та скорочуючи штат працюючих, однак деякі з них все ж були

змушені призупинити діяльність або закрити свій бізнес через воєнні дії чи неможливість проводити господарську діяльність на тимчасово окупованих територіях чи територіях ведення бойових дій.

Завдяки заходам державної підтримки, як-от збережені податкові пільги в разі сплати єдиного податку та ЄСВ і обмеженість податкових перевірок, приватні підприємці змогли уникнути масштабного закриття бізнесу 2023 року та зберегти певний рівень податкових надходжень.

*Структура фактичних надходжень до загального фонду місцевих бюджетів
(без міжбюджетних трансфертів) за 2023 рік (441 875,0 млн грн)*

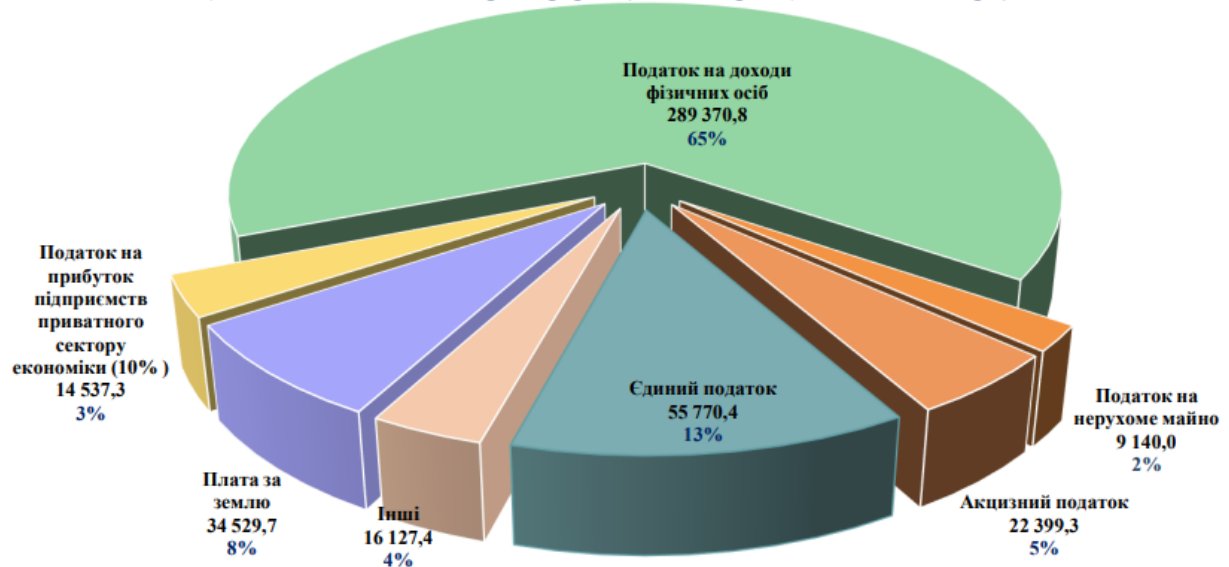

Рисунок 2 – Інфографіка Міністерства фінансів України
про виконання доходів місцевих бюджетів за 2023 рік [9]

Дані відомості свідчать про відносну ефективність державних заходів для підтримки діяльності малого та середнього бізнесу за період лютого 2022 – грудня 2023 років, але водночас значна частина бізнесів вимушено припинила свою діяльність через неможливість відновлення роботи в умовах воєнного стану, а також через зміну податкової політики нашої держави.

Так, незважаючи на критичну потребу в підтримці бізнесу, що зіткнувся з труднощами воєнного часу, в уряді постало питання стабільності податкового середовища після відновлення мирного життя. З цією метою в період дії воєнного стану Законом України від 30 червня 2023 року № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» [10] було ухвалено рішення про повернення стандартних ставок податків з 1 серпня 2023 року, зокрема відновлення податкових зобов'язань за єдиним податком на рівні 5 % для третьої групи платників, що тимчасово були знижені для підтримки бізнесу в умовах воєнного стану, та повернення сплати податків для першої та другої груп фізичних осіб-підприємців, що є найбільш уразливою категорією суб'єктів господарювання.

Податкове законодавство продовжує адаптуватися до нових умов, але важливо зазначити, що підприємці знову стикаються з потребою в урахуванні зміни в системі оподаткування під час планування своєї діяльності та швидкому реагуванні на нові умови ведення бізнесу.

Так, 28 листопада 2024 року Президент України підписав Закон України № 11416-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», який було ухвалено парламентом 10 жовтня 2024 року.

Відповідно до норм вищезгаданого Закону ставка військового збору для фізичних осіб-підприємців платників єдиного податку 3 (третьої) групи встановлюється в розмірі 1 % від доходу, додатково до сплати єдиного податку. Фізичні особи-підприємці 1 (першої) та 2 (другої) груп повинні будуть сплачувати фіксований військовий збір у розмірі 10 % від мінімальної заробітної плати.

Ця реформа значно збільшила фіскальне навантаження на підприємців на першій і другій групах єдиного податку, оскільки вони будуть змушені сплачувати військовий збір незалежно від того, отримують вони прибуток чи ні. Загалом ці зміни ставлять перед суб'єктами господарювання нові виклики в умовах економічної нестабільності, хоча й мають сприяти збільшенню надходжень до державного бюджету, що є важливим в умовах воєнного стану.

Про доцільність цієї політики допоки ще зарано судити, оскільки оцінка ефективності впровадження певного законопроекту можлива лише через деякий період після його введення в дію, однак наразі спостерігається збільшення тенденції припинення діяльності ФОП порівняно з попереднім періодом 2023 року.

Так, 22 521 ФОП припинили свою діяльність після підписання Президентом України закону про підвищення податків. У день підписання закону 2 332 ФОП вирішили закритись, а загалом у середньому після початку дії закону кількість закриттів сягала понад 1 000 щодня [11].

З цієї підстави сервіс Опендатабот у грудні 2024 року ініціював всеукраїнське опитування підприємців, щоб зрозуміти, наскільки зміна податкової політики вплинула на їхні рішення про закриття бізнесу, однак, станом на дату публікації статті, результати дослідження залишаються невідомими. Хоча зі статистики, припинення бізнесу суб'єктів малого господарювання лише за два місяці 2024 року стає очевидним, зміна податкового законодавства спрямована на підвищення податків для бізнесу, прямо впливає на збільшення кількості рішень щодо припинення діяльності малого бізнесу.

Висновок. Процес адаптації підприємців до умов воєнного стану потребує термінових і гнучких заходів з боку держави. Розроблені механізми переміщення підприємств із зони збройного конфлікту в більш безпечні райони, спрощення податкової системи та діджиталізація процедур реєстрації бізнесу є важливими інструментами для підтримання економічної стабільності. Уряд створив сприятливі умови для підтримки підприємців у найскладніші часи за допомогою надання відповідних програм підтримки та податкових пільг. Однак постійні зміни в податковій системі та правовому регулюванні створюють правову невизначеність для підприємців і порушують принцип податкової стабільності, що загалом ускладнює довгострокове планування й розвиток бізнесу.

Законодавчі ініціативи, спрямовані на підтримку приватного сектору, позитивно впливають на економічну стійкість країни, але ці механізми потребують удосконалення для забезпечення ефективного відновлення економіки та сталого розвитку в майбутньому. Підтримка підприємств під час війни та в період післявоєнного відновлення має охоплювати розширення програм фінансової допомоги та підтримки, подовження періодів звільнення від сплати податків для підприємств і підприємців, що виходять з кризи, а також розробку довгострокових стратегій сприяння підприємницькій діяльності. Зокрема, створення спеціальних програм надання пільгових кредитів фізичним особам-підприємцям на розвиток бізнесу, переїзд та оновлення обладнання дасть змогу підприємцям продовжувати свою діяльність без надмірного фінансового тиску. Державна програма підтримки інноваційних проєктів, створення нових робочих місць на постраждалих територіях допоможе не лише відновити звільнені від окупації регіони, а й стимулюватиме розвиток нових перспективних галузей економіки. Важливо також, щоб підприємства, які переїжджають в інші регіони, продовжують роботу після вимушеного закриття або створюють нові робочі місця, користувалися податковими пільгами на період воєнного стану та певний проміжок часу після його завершення. Ці заходи не лише підтримають існуючий бізнес, але й створять умови для відновлення економіки та розвитку підприємництва в післявоєнній Україні.

Загалом податкові стимули та правова підтримка підприємництва мають стати невід'ємною частиною післявоєнної економічної відбудови. Для цього важливо створити стабільне податкове середовище, яке гарантуватиме зростання підприємницької активності, підвищить інвестиційну привабливість і модернізує бізнес-процеси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рассомахіна О. Правове регулювання господарських відносин в умовах воєнного стану. *Економіка і управління*. 2022. № 3. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56> (дата звернення: 04.12.2024).
2. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56> (дата звернення: 04.12.2024).
3. Мурована Т. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49> (дата звернення: 04.12.2024).
4. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні / Національний інститут стратегічних досліджень. 2024. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-10> (дата звернення: 04.12.2024).
5. Звіт про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 липня 2024 року / Київська школа економіки. URL : https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/10/30.09.24_Losses_Report-ua.pdf (дата звернення: 04.12.2024).
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX. *Голос України*. 2022. № 58. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
7. З початку 2023 року підприємці сплатили до бюджету 15,2 млрд грн єдиного податку / Державна податкова служба України : офіційний портал. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/povini/685975.html> (дата звернення: 04.12.2024).
8. Мінфін: у 2022 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло майже 400 млрд грн / Міністерство фінансів України : офіційний портал. URL : https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2022_rotsi_do_zagalnogo_fondu_mistsevikh_biudzhativ_nadiishlo_maizhe_400_mlrd_grn-3856 (дата звернення: 04.12.2024).
9. Виконання доходів місцевих бюджетів за 2023 рік / Міністерство фінансів України : офіційний портал. URL : <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ> (дата звернення: 04.12.2024).
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30 червня 2023 року № 3219-IX. *Голос України*. 2023. № 19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
11. Оpendatabot проводить масштабне всеукраїнське опитування підприємців. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/fops-tax-pool> (дата звернення: 04.12.2024).

REFERENCES

1. Rassomakhina, O. (2022). Legal regulation of economic relations under martial law. *Economics and Management*, (3). DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56> (retrieved: December 4, 2024).
2. Dykany, V., & Frolova, N. (2022). Directions and tools of state support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during the war. *Economy and Society*, (38). DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56> (retrieved: December 4, 2024).
3. Murovana, T. (2023). Domestic entrepreneurship under martial law: Main trends and support methods. *Economy and Society*, (47). DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49> (retrieved: December 4, 2024).
4. National Institute for Strategic Studies. (2024). Review of business support tools during martial law in Ukraine. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-10> (retrieved: December 4, 2024).

5. Kyiv School of Economics. (2024). Report on indirect financial losses of the economy due to Russia's military aggression against Ukraine as of July 1, 2024. URL : https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/10/30.09.24_Losses_Report-ua.pdf (retrieved: December 4, 2024).
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the application of norms during the period of martial law : Law of Ukraine No. 2120-IX, March 15, 2022. *Holos Ukrainy*, (58). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (retrieved: December 4, 2024).
7. State Tax Service of Ukraine. (2023). Since the beginning of 2023, entrepreneurs have paid UAH 15.2 billion in single tax. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/685975.html> (retrieved: December 4, 2024).
8. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). In 2022, nearly UAH 400 billion was received by the general fund of local budgets. URL : https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2022_rotsi_do_zagalnogo_fondu_mistsevykh_biudzhetyv_nadiishlo_maizhe_400_mlrn_gm-3856 (retrieved: December 4, 2024).
9. Ministry of Finance of Ukraine. (2024). Execution of local budget revenues for 2023. URL : <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetyv> (retrieved: December 4, 2024).
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine on taxation during martial law : Law of Ukraine No. 3219-IX, June 30, 2023. *Holos Ukrainy*, (19). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text> (retrieved: December 4, 2024).
11. OpenDataBot : web-site (2024). OpenDataBot conducts a large-scale nationwide survey of entrepreneurs. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/fops-tax-pool> (retrieved: December 4, 2024).

V. I. Voloshchenko. FEATURES OF LEGAL REGULATION OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURS' ACTIVITIES DURING MARTIAL LAW: ANALYSIS OF TAX BENEFITS AND LEGAL INITIATIVES

The article examines the features of the legal regulation of the activities of individual entrepreneurs (FOP) under martial law in Ukraine. The main attention is paid to the introduction of tax benefits to support small and medium-sized businesses and key legislative measures of the government aimed at adapting business activity to the challenges of the state of emergency. An overview of the main legislative acts regulating the economic activities of individual entrepreneurs under martial law is provided, and ways to improve the current legislation are proposed, taking into account modern challenges and prospects. The author analyzes the main problems and obstacles in the implementation of economic activities of business entities in the post-war period and legal ways to solve them. Certain recommendations are provided regarding the possibility of amending tax legislation in order to stimulate the development of entrepreneurship in post-war Ukraine.

Keywords: legislative initiatives, entrepreneurial activities, martial law, business relocation, individual entrepreneurs, tax benefits, legal regulation, changes in taxation.